

19. DETSEMBER

1924

III AASTAKÄIK

D. ARRONET.

*Linda nuffis, vaene leske,
Celnapõlve pisaralda,
Viletsuse silmavefta,*

*Nuffis kaua kivi otsas,
Kaljupakul kaebadelles.*

(Kalevipoeg II. 440.)

KÕIGILE NOORTELE!

Kõik noored, keda huvitab parem kirjandus, kunst, teadus, sport, noorsooliikumine jne., loevad juba ammu suure huvitusega

„VIKERKAART”.

See ajakiri toimetatakse just neile noortele, keda huvitab kõik, mis ilus, suurmeelne, tubli ja eeskujulik. „Vikerkaare“ ümber on koondunud aatelisem osa meie koolinoorsoost, ja kes korra ühe „Vikerkaare“ numbriga on tutvunenud, jääb ta alaliseks sõbraks, sest et meil teist ajakirja ei ole, mis noorsoo enda vaimus noorsoole oleks toimetatud. „Vikerkaar“ arendab noorsugu mitmekülgselt ja on koolile kõige paremaks abiliseks. „Vikerkaare“ noortest võrsub meile uus töödarmastav haritlaspõlv, ja nende huvidekohase arenemise eest kannab „Vikerkaar“ usinasti ja hääde tagajärgedega hoolt. „Vikerkaares“ peegeldub Eesti omapärane kunst ja kirjandus. See ajakiri on sisu poolest suvipäevane helge ja noorusvärске. Sellepärast lugege kõik „Vikerkaart“ ja koonduge kõik oma ajakirja ümber.

Sõbraliku tervitusega

„VIKERKAAR“.

RUTAKE 1925. A. TELLIMISTEGA, ET
SAATMISES TAKISTUST EI TULEKS.

K. T.

VIKERKAAR

Nr. 51.

Vastutav toimetaja: Ernst Raudsepp.

Tegev toimetaja: J. Neggo-Vössokotsky.

Väljaandja: Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

1924.

Toimetus ja talitus: Tallinn, Pikk tän. 2 (Päevaleht). Kõnetr. 17-96. Toimetuse kõnetunnid teisipäeviti ja reedeti kella 1—2.

Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid ja „Päevalehe“ tellimiste vastuvõtjad.

Tellimishind: kuus postiga 60 mk., veerandaastas 180 mk., poolaastas 360 mk., aastas 720 mk.

Kurb kõlab kellade kõla üle kodumaa värskete, valgete haudade.

1. detsembri terroril
langenute mälestusele.

*Kurb kõlab kellade kõla üle kodumaa
kui kaduva kaebuse kutse.
Lumifelbed – valged ja õrnad
langevad, langevad
tasa ja tasa ...*

*Tuul kannab leina ja nuttu
üle vaba ja valgeneva maa ...
Hauad lahtised ootavad neid,
kes surres kaitsesid meid.
Sääl leinates nutavad tütreid ja pojad
kadunud isa.*

*Siin nutab emake-ema, ei langend on poeg,
sääl isake-isa, ei langend noorelt ta ainus.
... Käib tuul seltsis leinaga üle kodumaa –
vaba ja leinava maa.
Kuid langevad, langevad lumifelbed –
õrnad ja valged,
ei katta veel veriselt värsket
jälgi ja haudu.*

*Kurb kõlab kellade kõla üle kodumaa
värskete, valgete
haudade
lasa.*

Matusepäeval, 4. det. 1924.

Karl Eßmann.

METSELANIKUD.

Richard Roht'i jutustus noorsoole.

(Lõpp.)

Rebaised arutasid seisukorda omavahel. „Peaks nad õige tõesti siia igaveseks jätma!“ ütles üks rebastest teistele süngelt.

„Tõsi, päris tõsi!“ noogutasid mõned. „See oleks neile härrakestele paras!“

Kuid teised vaidlesid vastu:

„Kommisjoni otsus peab täidetama. Josua Laisarv ei taha surmanuhtlust. Ta kinnitab, et pikaldane, näljasurmale ligidale viiv arest olevat koertele kõige parem arstirohi...“

„Imelik abinõu — koeri küttimisest näljaga arstida...“ ironiseeris keegi. „See mõjub enim küll vastupidiselt.“

Üks vana rebane võttis sõna:

„Josua Laisarv teab, mis ta teeb. Tema plaan on järgmine: Koeri siin kinni hoida seni, kuni metsavaht pojaga neid otsima tuleb. Siis tahab Laisarv ise metsavahti ja ta poega käsile võtta. On need oma karistuse saanud, lastakse ka koerad vangist vabaks, kes on seni muutunud elavateks surnukehadeks. Kui see kompaania elavaid surnukehi siis jälle kokku saavat, sinna juure veel sabatu kass Ants, siis võivad kindel olla, et nad meie ümbruskonnast kaduvat, et mujal uut elu alata, — nii kohutavalt mõjuvat nendesse nende üleelamised ja üksikute väljanägemine.“

Rebastest kõlas naerukõmin läbi.

„Tahame loota, tahame loota...“

Ja üks läinudki kõik umbes nii, nagu Josua Laisarv kavatsenud.

Kuna kass puretud hännaga koju tull ja koerad kaotsi jäid, hakkas metsavaht pojaga arutama, mis see tähendab.

„Mis muud, kui jälle rebaste temp,“ ütles Juss isale. „Sa ei tapa neid ühtki, sellepärast nad nii ülekaite lähevad.“

Isa muigas kurjalt.

„Oota sügiseni, kui nende kasukad jälle korras, küll siis näed, kuidas ma neid notima hakkam. Teen talvel puhta töö, nii et neist palju enam järele ei jää. Rebaste-nahad nüüd kallid, ja kui härra teada saab, et ma nii palju küttin, küllap ajab siis mu siit minema. Enne seda aga tarvis raha

teha. Kui ma suurema jao kitsi, põtru ja rebasid maha olen kõmmutanud, siis võib ikka midagi tasku saada ka. Vähem pere toob ka mõndagi sisse.“

Kuid koerad ei ilmunud. Jaht ilma hunditaoliseta oli aga võimatu.

Ühel päeval säädis siis metsavaht püssi korda ja asus koerte otsimiskäigule. Poeg nurus seni, kuni isa luba andis kaasa tulla.

Käidi mitmed rebasteurkad läbi, aga koertest polnud kippu ega kappu.

„Muidugi,“ kaebas Juss isale. „Kust me neid enam leiame. Nad muidugi juba ammu rebastest nahka pandud.“

„Paistab küll nii,“ ütles isa vihaselt läbi hammaste.

Korraga, süvenedes ühte kuuskederä-gastikku, kuulsid isa ja poeg koerte nõrka haledat kiinumist.

Nad hakkasid häälte poole jooksma ja jõudsid peagi rebaste koopa ette.

Koopast kostis koerte vingumine. Kui metsavaht neid näimepidi hüüdis, muutus niutumine valjemaks ja tormilisemaks.

Vaadati koobas igalt poolt üle, aga sissekäiku polnud kusagil.

„Nad on koerad elavalt matnud!“ ütles metsavaht kahvatades.

Juss seisis isa juures, silmad hirmunud.

„Iialgi poleks ma uskunud, et nad sarnaste tempudega toime saavad,“ jätkas metsavaht ja vaatas kartlikult ringi. Mets seisis ümber kui nõiutud, vaikne, täis saladusi, midagi nagu oleks peidetud olnud ta süles, midagi ähvardavat ja hirmsat.

Juss puges kartlikult isa seljataha ja piilus säält metsa.

Metsavaht vaatas püssi hoolega üle, kas ta korralikult laetud, pani ta siis hästi oma käe järele maha, võttis maast rolka ja hakkas sellega koopakäiku lahti urgitsema. Tiikk aega vaeva näinud, pühkis ta higi, otsusele jõudes, et rolkaga midagi polnud päale hakata.

„Mine too kodust labidas,“ ütles ta pojale. „Muidu ei saa midagi teha.“

Kuid Juss hinkis nutta ja ajas vastu.

„Ma kardan minna,“ pomises ta.

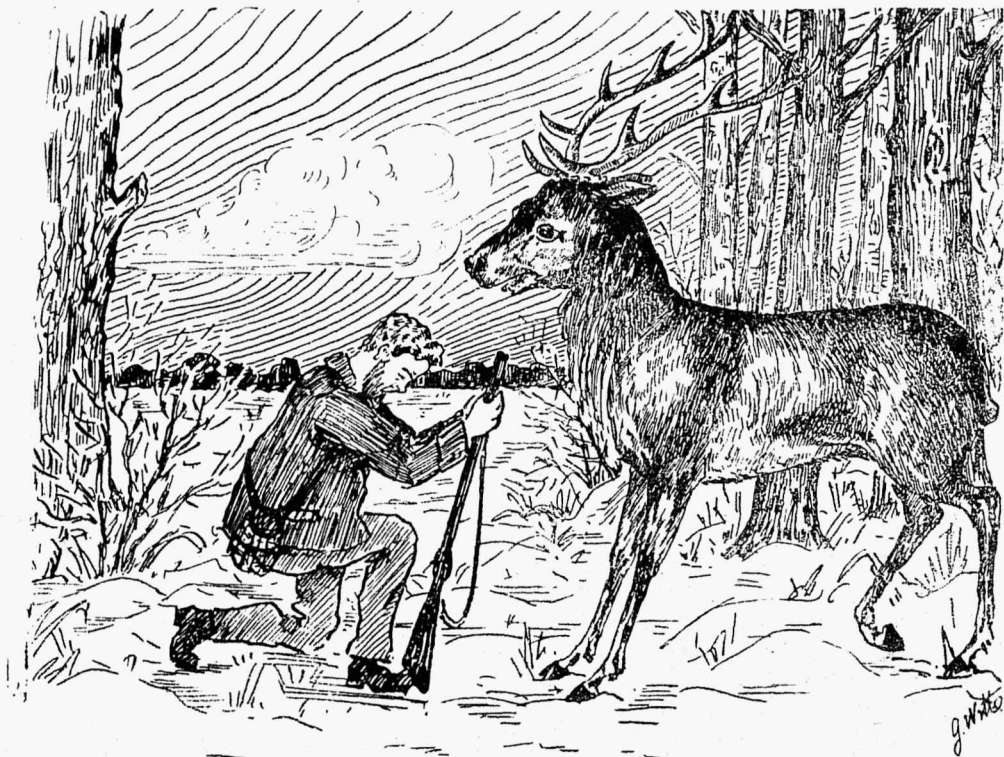
Isa sai tast aru, kuid ei tahtnud seda tunnustada. Tal oli isegi mingi salajane hirm, aga ta tahtis sellest kuraasitamisega üle saada.

„Mis sa tühja juttu ajad,“ ütles ta pojale. „Igapäev hulgid metsas ringi, — mis sulle siis täna sisse on läinud. Vaata veel tempe!“

Põdra sarved tõusid kul haraline aed taeva poole, ta sõormeist valgus auru ja ta silmad läikisid sünges vihas.

Metsavaht seisis, hirmaust kui kohale naelutatud. Tänaise päeva sündmused tundusid talle imelikud nagu unenäos. Aga kõige kohutavam oli alles ees.

Metsavaht ei julenud liigahtuda. Kui

Metsavaht laskus põlvili: „Halasta mu pääle! Anna mulle mu poeg tagasi!“

„Ma kardan, kardan,“ tõlnas poiss. „Rebased panevad mu nahka.“

„Kas sa jäta rumala jutu!“ käratas isa. „Silmapilk jooksed koju ja tood labida, muidu võtan siitsamast karest oksa ja lõhun sul paraja koha kuumaks!“

Poiss hakkas vastu tahtmist kojupoole lonkima, nuutsudes ja nuuksudes.

Isa võttis jälle roika kätte, et ajaviiteks edasj urgitseda.

Korraga kuulis ta poja karjatust.

Ta jäi tarretades kuulatama, pöördus siis, et püssi haarata, kuid — nägi enese ees suurt vana põtra, kes ta püssi pääl seisis.

raidkuju seisis põder ta ees, nagu mõni kõrgem vaim või imelik metsajumal. Kõiksugused mõtted läbistasid metsavahti pää. Kes on see loom? On ta harilik põder? Mis ta tahab? Miks ta nii imelikult otsa vaatab, nagu oleks ta inimene — ei, nagu oleks ta midagi iseäralikku, üks ebaharilik muinasjutulik olevus?

Metsavahti liikmed hakkasid värisema, nagu raputaks teda palavik. Ta tegi esimese liigutuse, et vähe taganeda. Kuid põder ei näinud seda sallivat. Vihaselt turtatas ta ja ajas omad suured teravad sarved metsavahle rinda vastu. Üks välke

tõuge ainult — ja need sarved oleksid metsavahi siidamesse tunginud kui odad.

Korraga kuulis metsavaht ka oma selja taga krabinat. Ta vaatas hirmuga taha. Metsast astus veel üks põder, siis veel, ja siis veel. Põdrad astusid kõik metsavahi ümber, pöördes omad sarved ta vastu nagu odad. Metsavaht seisis nüüd, piiratud igalt poolt surmast. Ainult üks liigutus igalt üksikult loomalt — ja ta oleks ülles õhku tõstetud kui takukoonal; kui rukki-vihk oleks ta iga silmapilk läbi torgatud ja jalgade alla tallatud võinud saada. Üleni väriseses seisis metsavaht ja ootas surma. Aga miks viivitavad nad, mis tähendab see kummaline ootamine, miks ei tee nad lõpu? Miks toimivad nad nagu mõistusega olevused, kes midagi kavatsevad? Ning säälijuures on nad ometi loomad, loomad, kes end iial peavad nagu vaimud.

Siis hakkas metsast veelgi loomi ilmuma. Hirvi, rebaseid, jäneseid; lendasid linnud parvedena ja istusid puudele metsavahi ümber, nii et puud neist täis olid kui kobarais. Nagu elav müür ümbrises metsavahti, müür, mis iga minut võis ta neelda kui merelained. Kõikide loomade silmad olid metsavahi pääl, sadanded silmad, mis kui etteheityvad jutustused puurisid inimest. Aga ühtki häält ei tulnud sellest hulgast. Ainult sammude ja liigutuste tasane kahin, lindude lendamise sahin. See oli kui nõitunud loomakari, kui painajalik nägemus. Ning see venis — minutid, siis veerandtunnid, siis tunnid. Metsavaht ootas, ehk ometi hakkab see hulk liikuma, tormab ta pääle ja sõtkub ta lõmaks. Aga ei midagi. Tunnid möödusid. Ainult imeplik vaikus ja igavene ootamine.

Siis ei jõudnud metsavaht enam kannatada. Ta pani käed silmi ette, et mitte enam näha seda vaikivat etteheitlikku hulka. Kaua oli ta siin seisnud — selles hirmu-sas unenäos? — tunni, päevad, igaviku? Pidi ta igaveseks siia seisma jääma kivistanuna nende kivistanud loomade keskele? Oli see karistus? Mille eest?

Metsavaht võttis käed silmi eest ja hakkas rääkima, hakkas paluma, nagu oleksid ta ümber inimesed.

„Vennad, loomad!“ nuuksus ta. „Halastage! Ärge tehke mind hulluks. Ärge

tapke mind! Jah, ma mõistan, ma mõistan nüüd! See on kohus minu üle! Selle eest, et ma teid nii palju hävitanud olen! Et ma teid tapnud olen ahnusest ja mitte tarvidusest, et ma teid hävitanud olen kasu ja lõbu pärast. Halastust! Iial ei ole ma enam teie vastu, iial ei tapa ma enam teid! Vennad, loomad!“

Ning kibedad pisarad jooksid üle metsavahi palge, kuna ta käsi ringutades loomade poole küünitas.

Kes teab, kas loomad tast aru said. Aga kindlasti mõistsid nad ta tundmusi. Metsavaht märkas äkki, et müür ta ümber harveneb. Üks loomasalk teise järele lahkus lagendikult ja kadus puie vahele. Linnud lendasid parvedena minema. Lõpuks seisis metsavahi ümber ainult põdrad. Kuid ka need taganesid peagi metsa, taganes metsavahi juurest ka suur vana põder, keda metsavaht kõige enne enese taga leidnud. Oli õhtu. Päike oli taevaserval, puie ladvad põlesid loodekullas. Metsavaht vaatas imestusega ümber. Mis see oli? Uni? Ta haaras oma piissi. Pääsemisrõõm pühkis ta siidamest hirmu. Haa. Loomad! Tulgu nad veel! Ta tahab kätte maksta selle jandi eest, mis temaga mängitud. Tappa, tappa tahab ta neid, hävitada! See oli ainult juhus, ainult juhus, et tal piissi käes ei olnud ja loomad ta oma võimu alla said. Aga tulgu nad nüüd! Igaihe neist kõmmutab ta maha — armuta. Loom on loom. Kuid tema on inimene.

Vaevalt sai metsavaht aga need mõtted mõelda, kui piiss ta käest plaksatades kuusiku visati. Vana põder seisis jälle ta seljataga, valmis teda iga minut õhku viskama kui räbalapuntrat.

Metsavaht oli kui hävitatud — ja nüüd lõpulkult.

Ta laskus põdra ette põlvili ja tõstis käed palves ülles.

„Ma mõistan su hoiatust!“ hüüdis ta. „Mõistan, mis sa öelda tahad. Mõistan, et mind ei kaitse ükski piiss, kui sa aga ette võtad samuti minu pääle jahti pidada kui mina sinu pääle. Iial ei oska ma nii kuulmatult sinu ligidale hiilida kui sina minu ligidale. Sa võiksid minu alahti hävitada, kui aga tahaksid. Kuid sa ei taha seda. Sul pole kuri siida. Minu siida on

aga kõlvatu sinu oma kõrval. Halasta mu pääle! Anna mulle mu poeg tagasi ja ma lahkun siit igaveseks ega tõsta enam iial sinu ega sinu soo vastu kätt, ei ka metselanikkude vastu üldse.“

Nagu oleks pöder jälle inimese sõnu mõistnud, mõiratas ta kord valjult, nii et aur jooksis ta sõormeist. Varsi selle järele ilmus metsast neli põtra, ajades oma ees metsavahti poega. Poiss oli kahvatu kui surnu; isa nähes jooksis ta näost rõõmulhelk üle, kuid ta ei julenud häälitseada. Tema oli samuti kui ta isa, metsloomade keskel vangis olnud.

Põdrad asetasiid poja isa kõrvale. Siis andis Josua Laisarv — sest tema see vana pöder ju tööpoolest oli — uuesti märku. Metsast jooksis salkkond rebaseid välja. Nad asusid koopa juure — ja veerand tunniga oli koopasuu lahti kaevatud. Kiunudes ja niuksudes roomasid säält koerad välja, nad olid nii kõhnad ja armetud, et vaevalt liikuda suutsid. Uus värin raputas metsavahti, kui ta neid armetuid luukere-sid nägi. Kui ta aga uuesti ümber vaatas, leidis ta imestusega, et kogu lagendik jälle tühi. Ei kippu ega kappu ümbruses. Täielik vaikus ja rahu. Kuu tõusis puie

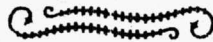
latvade tagant, mets auras. Lilled ja seened lõhnasid. Esimest korda omas elus oli metsavaht hingeliselt nii põrutatud ja esimest korda elus tundis ta, et metsal on veel üks teine ilu, üks teine pale kui see, mis ta seni osanud näha. Puud oleksid kui jutusteleitud, iga taim oleks kui sosis-tanud salasõnu ja kuuvalguse imelikud varjud oleksid kui juhtinud hinge ennetundma-tuile radadele, mille olemasolu metsavaht iial polnud aimanud.

Vaikselt kui varjud läksid koju metsavaht, ta poeg ja koerad. Midagi hirmsat oli nende seljataga, kuid nende edaspidine elu tasus neile selle hirmu.

Metsavaht kolis varsi uuele elukohale. Ta rentis endale tüki maad ja hakkas põlumeheks. Iial enam ei läinud ta metsa jahile ega lubanud seda ka oma lastel teha. Ka ta koerad kartsid metsa, kunni surid.

Kui rahvas uues elukohas endist metsavahti ta imeliku ülalpidamise pärast naeris, siis vastas ta :

„Looma verd võib valada, kui seda hä-dasti tarvis. Mina olen seda aga liialt as-jata valanud, sellepärast ei tohi ma seda enam teha!“

MIS TEAME INIMESE JA LOOMADE ESIVANEMAIST.

(Lõpp.)

Nüüd järgneb viimane keskaeg-konna ajastu,

kriidi-ajastu.

Nüüd juba hakkab maastik sarnanema praegusega. Õistaimed — lehtpuud ja lilled — ilmuvad.

Kuid viirastuslikud loomad elustasid seda maastikku. Kuivamaa sisalikud olid jõudnud oma arenemise tippu: atlantosaurus — täisealine loom — oli kuni 40 meetrit pikk. Aukartustäratavalt suured olid ka teised, nagu brontosaurus ligemale 20 meetrit. 10 meetri pikkune igua-

nodon kõndis tagumistel jalgadel, tugeses sääljuures sabale.

Nüüsama kui juura-ajastul, leidis kriidiajal väga palju ammoniite ning teisi limulisi.

Kuid kriidiaja — ühtlasi ka kesk-aegkonna — lõpu poole hakkab hävinema peaaegu terve see loomas-tik, ning juba uues aegkonnas kolitame uusi loomi, imetajaid, kelle esi-vanemaid, kukkurelajaid ja putuka-sööjaid leidis ka keskaegkonna lõ-pul. Elutingimused, kliima, oli muu-tunud ebasoodsaks külmaverelistele roomajatele.

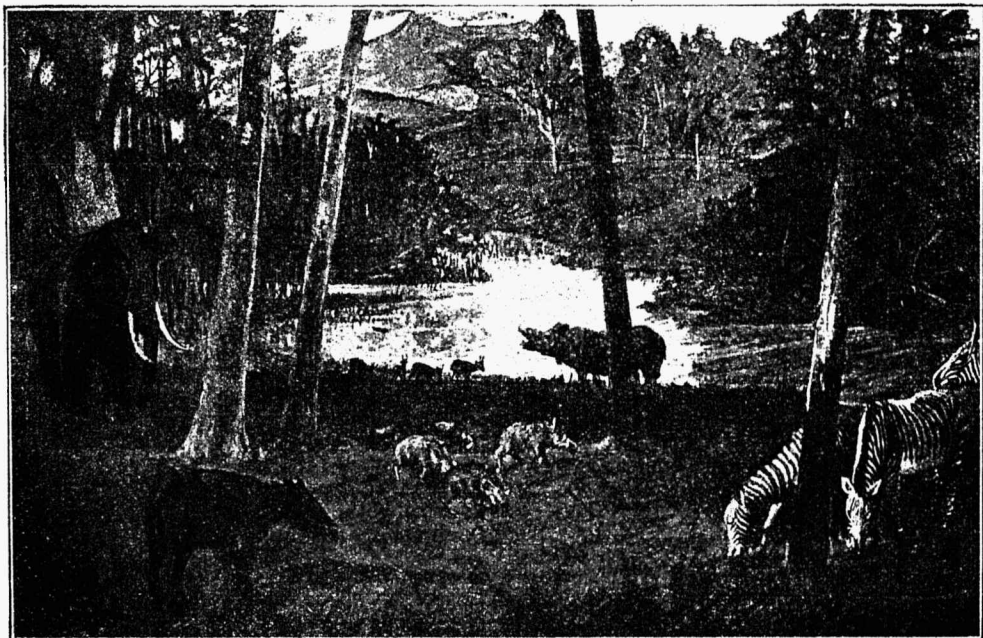
Uus aegkond.

Vaatleme edasi muudatusi maa-keral. Kriidi-ajastule järgnevad

tertsiäär-ajastud.

Uue aegkonna algusel Euroopas valitseb troopiline, palav kliima.

dinotherium, suurem elevandist, kuid kihvadega alumises lõuas; ja mammut, kellel oli neli kihva. Suurel arvul elutseb Lõuna-Euroopas põtru, antiloope, tapiire, ninasarvikuid, jõelohuseid, koeri, karusid, lõvisid ja ahve. Tolleaegset maastikku ning loomi kujutab juuresolev pilt.

Kesk-Euroopa maastik miotseeni ajastul (üks tertsiaäär-ajastuist).

Mammut. Paleotherium. Miotseeni põdrad. Metssead. Aceratherium (sarvitu ninasarvik). Anchitherium, hobuse esivanem.

Kesk-Euroopa legendikke katavad alatirohelistes taimed, kookospalmid, loorberid ja viigipuud. Praegused lehtpuud kasvasid põhjapool Gröönimaal, Islandil, Spitzbergenil.

Loomariigis üllatab järjest suurenev imetajate loomade hulk. Algukses nad ei ole veel kujunenud praeguste sarnasteks, näiteks: kabjalisteks, kiskjateks jne. Kuid tertsiaäär-ajastute lõpu poole kaob hobuse esivanemail muist varbaid, tuges jooksu ajal ainult ühele. Ilmub elevand Euroopasse, enne teda elab siin

Tertsiaäär-ajastute lõpul ilmub ka inimene. Ta ei ole veel palju kõrgemal loomadest, elatab end jahist. Kuid juba annab mõistus talle ülekaalu teiste loomade üle, puuduvad kehajõudu asendavad lihtsad kivised tööriistad ning püüinised teiste loomade jaoks.

Kuid määratu muudatus sünnib tertsiaäär-ajastute lõpul. Kliima muutub külmemaks. Paks jääkiht ilmub põhjast, kattes järkjärgult terve Põhja- ja suure osa Kesk-Euroopast.

See on

jää-ajastik.

mis karmi ning vastupanematu jõuga hävitas terve selle troopilise ilu ja külluse. Taimestik hävines, loomad põgenesid lõunapoolse või läänepoolse. Järele jäid ainult sarnased, kes kannatasid ära külma. Jääaegse mammuti ja ninasarviku keha kattis paks pruun karv.

Jääaegu on arvatavasti mitu olnud. Mitu korda taganes jää ning aralt tekkisid taimesed ja loomad lõunapoolt, peamiselt elevantid, põdrad, metskohused ja härjad. Mammut ja ninasarvik liikusid ühes jääga põhjapoolse.

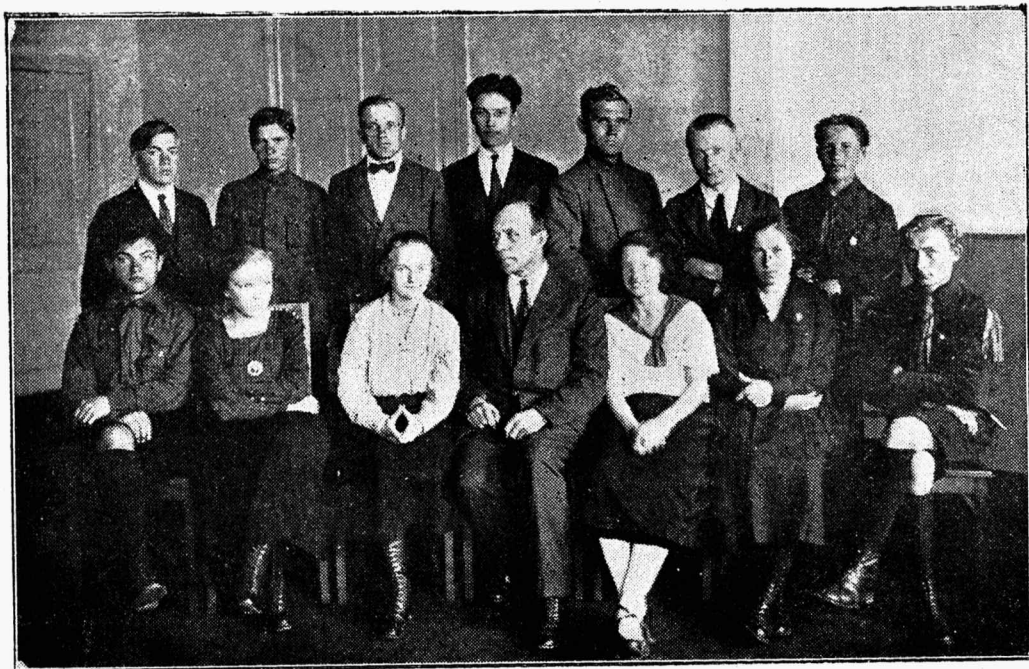
Inimene elutses sel ajal jääst vabal maal — see oli ürginimene, väga madala otsaesisega, väikese aju ja paksude kulmudega.

Iga jääaeg kestis vähemalt mitukümmend tuhat aastat. Järgnev

praegune aeg

algas geoloogiliste ajajärkudega võrreldes hiljuti, ning isegi peetakse võimalikuks, et praegune aeg on ainult vaheaeg kahe jääaja vahel. Praegusel ajal valitseb inimene, nõrk kehaliselt, kuid seda tugevam mõistusest. Tema arenemine pikkade aastatuhandete kestel ei kuulu enam käesoleva kirjutuse piiridesse.

Nüüd veel mõned sõnad selgituks: geoloogiliste ajastute ja aegade pikkust ei teata kindlasti, igatahes küünivad nad miljonitesse aastasse. Niisama peab tähendama, et kuivamaa ja mere vahetkord ei ole olnud muutmatu, vaid väga suuri ja mitmeid muudatusi on olnud vanast aegkonnast alates. Loodame kord veel tagasi tulla selle teemi juure „Vikerkaares“.

Meie koolid.

Tartu õpetajate seminari „Kujutava Taide ring“. Keskel — ees — kunstnik hra Pukits, kes ka „Taide ringi“ juhataja.

MEIE NOORED KANGELASED.

1. detsembri mässukatse mahasurumisel ustavalt oma ametikohuste täitmisel langenud kadetid.

Kad. August Udras.

Sama päeva — 1. detsembril
õhtul oleks lõppenud ta
teenistusaeg.

Kad. Tomberg.

Kad. Arno Allebras.
Poegl. Kaubanduskooli
õpilasena.

Kad. Aleksander Teder.

1. DETSEMBER 1924.

*Kui sõnust ilusaist ju saanud villand
Ja saatuslikul tunnil tuli näita,
Kas tegudega suudavad ka täita,
Mis sõnadega seni rohkest' külvand;*

*Siis osutusid tubliks Eesti mehed
Ja kodanikukohuse nii täitsid,
Et kogu ilma tähelpanu kõitsid,
Sest veri ühendas neil sõnad, tehed.*

*Nüikaua, kui on valvel Eesti pojad,
Ka vankumata seisvad meie kojad,
Ja aukõla Eesti nime kannab!*

*Nüikaua, kui meil osatakse surra,
Me eluõigust vägivald ei murra,
Ja Jumalgi meil oma abi annab!*

H. Valma.

Franz Treller. Noorsoole toimetanud Jursi Sander.

14. Mayade kuningas.

Pablo ja Tenanga olid õöseks ühes la-
gunenud küünis ulualust leidnud.

Hommikul pidasid nad nõu selle üle, mis
suunas nüüd edasi tuleks liikuda.

„Sa tunned seda maad, Tenanga, juhi
mind põhja poole.“

Ikka alles kees Pablos viha talle osak-
saanud põlguse ja mõnituste tagajärjel.
Seepärast piidid uhke iseloomuga noor-
mees sellést ümbruskonnast võimalikult kii-
rest lahkuda.

Kuna neil teada polnud, kus mässuliste
väeosad asuvad, olid nad sunnitud suure
ettevaatusega edasi liikuma ja tarvitasid
võimalikult üksildasi teid.

Liikudes konarlisel, kõrvalisel teel läbi
metsa, ilmus ootamatult nende ette sõja-
riistus ratsasalk. Ümber pöörates sattusid
nad vastamisi röövlitele sarnaneva jalaväe-
osaga. Põgenemisest ei võinud enam jut-
tugi olla. Seepärast peatasid nad rahuli-
kult kohal ja lasksid väeosasid endale lähe-
neda. Need koosnesid vastiku välimusega
neegritest, mulatidest, zambodest ja mes-
tizidest. Ka mõned üksikud valged olid
nende hulgas.

Ratsasalga ees ratsutas hiiglasuur nee-
ger. Ta lähenes noormeestele ja ütles neid
silmitsedes: „Noh, keda me siis siin oleme
tabanud? Kes te sääil olete? Salakuula-
jad, mis?“

„Oleme rahulikud reisijad, sennor, ja
oleme teel koju, põhja poole.“

„Või nii,“ irvitas neeger, „noh, rahulik-
kude reisijate jaoks olete õige hästi relvi-
tud. Me võime teid tarvitada, noormehed.
Teie sääil, võtke neilt hobused ja sõjaristad

kord katseks ära,“ pööris ta sõjaristus jala-
meeste poole, „siduge nad ja võtke nad
ühes; neist saab kaks suurepäraselt tiradori.“

Juba asusid mehed käsu täitmisele, kui
Tenanga, kes kogu aeg nagu luurav panter
oma hobuse seljas oli istunud, äkki eredalt
karjatas:

„Siin Hualpa, mayade kotkas!“

Ümberringi kahisesid pöösad, metsikud
pruunid kujud ilmusid nähtavale ja viiskiim-
mend piisirauda juhiti ähvardades ratsa-
ja jalameeste poole.

„Kes oma käe tõstab, on surmalaps!“
hüüdis tugev hääl Hispaania keeles.

„Siia, kuningas, oma meeste juure! Nä-
gematutele olgu tänu, et sa alles elad!“

See kõik oli nii ootamatult juhtunud, mo-
tinerode salk oli selle arvuliselt ülekaalus ja
hästi relvitud Indiaani väeosa äkilisest kal-
laletungist sedavõrd äärmiselt üllatatud ja
ära hirmutatud, et mehed päris nõutult pai-
gal seisid ja neile juhitud piisitorudesse
vahtisid. Nad ei tulnudki selle pääle, takis-
tada Pablot ja Tenangat, kes nobileid kan-
nustades nende ringist välja kihutasid ja
metsa ääres püsse õlalt rebides end laske-
valmis säädsid.

„Sinu sõdurid, isand,“ ütles Tenanga
välkuvail silmil, „mayad on siin.“

„Täna teid, vennad,“ hüüdis Pablo, kes
rõõmsa üllatusega end oma rahva liigete
hulgas leidis olevat, „te tulete parajasti õi-
gel ajal. Olge valmis laskmiseks.“

„Kes sa siis oled, negro?“ küsis ta nüüd
neegrilt, „mis röövlitesalka sa juhid?“

„Oleme vabariigi soldadod, sennor; mi-
na olen coronel San Malo.“

„Või nii, siis teenite küll vist sennor
Sarmiento vabariiki?“

„Muidugi! Ja häda sellele, kes julgeb meid puutuda.“

Neegrile näis ähvardavalt ta pääle juhitud püssitorude seltskond õige vastik olevat ja rõhuvalt ta vaprusel mõjuvat.

Pablo kõrval seisis üks vana Maya sõdur ja ootas aukartlikult ta käske.

„Kas siin ümbruskonnas veel teisi motineroodesalku ümber hulgub?“ küsis Pablo sõdurilt.

„Ei, isand.“

„Kasige minema,“ käratas Pablo neegrile, „ja hoiduge mulle veel kord vastu juhtumast, ladronid säärased. Laske nad läbi, sõbrad! Minema siit!“

Mässuliste salk lahkus suure kiiruga. Pablo peatas umbes kuuekümmet maya keskel, kes rõõmüst säravate pilkudega ta poole üles vaatasid.

„Sa elad, kuningas, sa elad, olgu nägematutele tänu. Meile toodi sõnum, valged olla sind vangistanud ja tapnud ja me tulime sinu eest kätte maksa.“

„Kas on teid palju?“

„Kaheksa tuhande mehega asusime teele, nende hulgas tuhat ratsameest; kindral Arana juhib meid.“

Äärmise imestusega kuulis Pablo seda. Kaheksatuhat vaprat mayat, terve sõjavägi oli teele asunud, et tema surma tasuda. Nüüd oli ta tõeliselt mayade kuningas, nüüd oli tal võim, millele ta toetuda võis.

„Kus asub kindral?“

„Ta viibib kaugemal selja taga Antiqua juures, meid saadeti ühes ühe ratsasalgaga ette, et vaenlaste asupaika kindlaks teha.“

„Juhtige mind tema juure, sõbrad.“

Väledal sammul marssisid mayad tagasi. Nende keskel ratsutas Pablo. Tenanga oli ees minema kihutanud.

Metsast välja jõudes kohtasid nad kolmekümne piike kandva Maya ratsanikuga, kes Pablot hõisates tervitasid. Nende ees asus suur hacienda. Pablo otsustas kohe seda külastada.

Hirmunult nägid selle elanikud indiaanlaste salka lähenevat ja hirmu pärast lödisev majordomo tervitas tulijaid ja küsis senorite soovide järele.

„Kes on selle hacienda omanik?“

„Don Sylvio de Rosalva.“

„Kas sennor on kodus?“

„Ei, sennor on oma perekonnaga ära reisinud, et hoiduda sõjasegaduste eest.“

„Andke inimestele ja hobustele toitu, majordomo, me ei taha teid kaua tülitada.“

Ettevaatlikult asetati vahipostid ümber härrastemaja. Pablo istus ühes mõlema Maya juhiga rõdule ja hakkas nendega kiiresti korraldatud einet võtma.

Einestamise ajal jutustas Pablo mayadele oma juhtumistest, muu hulgas ka oma arreteerimisest lancerode poolt ja kuulis üleva liigutusega, millist tormi see teade Maya rahva hulgas oli tekitanud.

Siis saatis ta ühe ratsaniku kindral Arana juure teatega oma tulekust. Kuna ta tungivat vajadust tundis ümber riietuda, laskis ta majordomo kutsuda. See oli vahetääl Maya sõdurite korralduse ülespidamise tagajärjel rahulikumaks muutunud.

„Te näete, millises seisukorras on mu riided,“ ütles Pablo majordomole, „sooviksin teie isanda juures laenu teha, mille eest endastkimõista kahjutasu maksan.“

„Palun, sennor, mis olemas on, seisab teie käsutusel. Don Sylvio saab endale auks pidama, et ta teile vähe abiks on suutnud olla. Kas te ei tahaks nii lahke olla ja mulle järgida?“

Ta viis Pablo sennor Rosalva väga rikkalikku garderoobi*).

Pablo valis endale meelega haciendero ratsaväelase mundry. Don Rosalva kuulus lanceroohviterina vabariigi miilitsasse; kuna ta aga polnud sõjalise tegevuse sõber, siis oli ta päkad teinud. Munder, nagu ta põhja pool viibides ka Indiaani hacienderosid seda oli näinud kandvat, oli pea-aegu uus ja sobis suurepäraselt noormehe sihvakale kujule. Peegli ette astudes ja end silmitsedes oli ta ise üllatatud oma ilusa välimuse üle.

Ta laskis veel kuldse kuningamärgi, mida ta seni peidetult oli kannud, rinnale kinnitada, võõtas end rikkalikult kaunistatud möögaga ja astus siis nõnda oma sõjamehelikus rüüis ja kuningamärgi ehtes rõdule mayade vaimustatud pilkude ette.

Pablo, kellele kõik nagu iseendastkimõistetavalt allusid, andis käsu edasilikumiseks. Ta ratsutas lancerodega galopis ees mine-

*) Riiete hoiuruum.

ma, kuna jalamehed aeglasemalt järgisid. Nad jõudsid Maya sõduritest kubisevasse pueblosse. Niipea kui Pablot ära tunti, ka-
jas hõiskav rõõmukisa talle vastu ja kõik
kogusid ta ümber. Siin leidis ta ka mehi
oma ja Arana haciendast, kes teda tormili-
selt tervitasid. Rõõm teda elusana jälle
näha, andis end liigutaval viisil tunda.

Pablo pööris lahkete sõnadega meeste
poole, ruttas aga peagi jälle edasi, et Ara-
naga kohata. — Mitte kaua pääle külast
lahkumise kohtas ta kindraliga, kes vaba-
riigi miilitsa mundrit kandvate ohvitseride
ja ratsasalga saatel talle vastu ratsutas.

Õnnelik naeratus kaunistas Arana tõsi-
seid näojooni, kui ta Pablot nii sõjameheli-
se ehtes oma kõrvi seljas lähenemas nägi.
See oli tõesti kaunis ja meeldiv vaade.

„Mayade kuningas,“ ümises ta, „tõepoo-
lest, ta näib selleks määratud, et siidameid
võita.“

Pablo teretas alandlikult kindralit ja lah-
kelt ohvitseri.

„Tänu taevale, mu poeg, et sind õnneli-
kult jälle näen. Sa näed, oleme teel endale
oma kuningat tagasi tooma.“

Ta käänas oma ratsanikkudega ümber.
Pablo ratsutas temaga eraldi teistest ja ju-
stustas talle kõik, mis ta pääle nende lahkumise
üle oli elanud.

„Milline õnn, et sa oma kahvatu õekese
päästa said. Nüüd on mulle ka arusaadav,
kuidas säärane kuulujutt, et valitsusväed
sind maha on lasknud, üldse tekkida võis.
Indiaanlased kannavad teateid üle kogu maa
haruldase kiirusega. Nagu maast väljatam-
bitud sõjavägi kiskus mu kaasa ning pidin
häda sunnil ta etteotsa astuma. See sõja-
käik avaldab sulle selgesti, kuidas mayad
sind armastavad.“

„Ma tunnen seda oma südamel.“

Nad jõudsid haciendasse, milles Arana
oma ohvitseridega peatus ja kus teda sama
siidamlikult tervitati. Pääle lühikese vest-
lemise ohvitseridega asus Pablo oma tuppa.

Muu hulgas oli kindral talle tähendanud:
„Kuna meil nüüd juba kord kaheksatuhat
sõjariistus meest kokku on kogunud, peame
vaatama, kuidas meie siinviibimine maale
kasu võiks tuua.“

Pablo ei vastanud selle pääle midagi,
mis Arana poolt tähele panemata ei jää-

nud. Kogu päeva jooksul liikusid veel
mayade jala- ja ratsaväeosad haciendast
mööda. Aranal olid mõlema vaenulise sõja-
väe kohta kindlad teated käepärast. Ta
lähemas ümbruses viibisid mehed, kes maad
hästi tundsid. Ka teadis ta juba, et Cha-
mulpo Sarmientoga oli ühinenud. Seepärast
oli Arana oma sõjaväele seisukoha valinud,
mis nii Lerma kui ka Sarmiento sõjaväge-
dele ühtlaselt ähvardavaks muutus. Maya-
del olid tublid, vilunud, sõjakogemustega
ohvitserid, kellest suurim osa Mexiko
vägedes sõjaväelise erihariduse olid oman-
danud ja mitmed isegi Euroopas oma tead-
misi olid täiendanud.

Arana, kes Pablot palunud oli hästi
välja puhata, liikus kogu päeva ringi ja val-
vas väeosade paigutamise üle. Õhtuks jõu-
dis see lõpule ja kindral ratsutas Pablo ja
ohvitseridega teise haciendasse, mis keset
Maya väge asus. Siin otsustati peatama
jääda.

„Homme võid sa oma sõjavägesid näha,
Pablo, ja ülemjuhatusse oma kätte võtta,“
üitles kindral.

„Mina?“ küsis Pablo imestades.

„Jah,“ vastas Arana lahkelt, „minu käsku
ei kuula nad sest silmapilgust enam, kus
sa siin viibid. Kuid sina, Nezuapilli poja-
poeg, võid neilt kõik nõuda; sulle järgivad
nad nurisemata.“

„Hää küll, padrino, kui see nõnda peab
olema, siis nimetan sind oma ülemkindra-
liks.“

Aranale selgus mitmest Pablo ütelsest,
et uhke iseloomuga noormees conde laag-
ris sügavalt pidi haavatud olema, kuid ta
hoidus sellesse kõneainesse puutumast. Et
mayad, just nii kui Pablo käseks, ühtlasi
valmis oleksid nii condele kui ka Sarmien-
tole kallale tormama, selles polnud mingit
kahtlust.

Õhtul paistsid kaugele ümberringi Maya
väeosade laagri- ja vahituled, kes oma
suuremaks rõõmuks oma kuningat enda kes-
kel teadsid viibivat.

Kuigi Chamulpo oli arvamisel, et mayad,
järgnedes ta kutsele, kohale olid rutanud,
pani teda siiski pääd murdma asjaolu, et
säältpoolt temaga mingit ühendust ei otsi-
tud, ning Sarmiento omakord nägi selle
käesoleval juhtumisel õige suure väeosa lä-

„Homme võid sa oma sõjavägesid näha, Pablo ja ülemjuhatus oma kätte võtta.“

henemises ja päälegi veel niisuguse kindrali juhatusel, nagu seda oli Arana, endale suurt hädaohtu.

Nii olenes sõja lõputulemus täiesti mayadest. Isegi siis, kui nad eelseisvas võitluses mässulisi tegelikult ei toetaks, pidi conde Sarmiento ja Chamulpo ühendatud ja arvu- liselt suures ülekaalus olevate vägede ees taganema.

Pablo oli õhtu Arana ja ohvitseride seltskonnas mööda saatnud ja imestusega nende sõjaväelise organisatsioonist kuulnud, mis neile võimaldas lühikese aja jooksul nii suurel arvul võitlusse astuda.

Õösel magas ta rahutu, sest ta hinges pesitsev kibedus, mille põhjuseks oli temaga väärilt ümberkäimine laagris, mis küll vähem oli sihitud ta isiku kui ta ihuvärvi vastu, segunes kõrge vastutustundega kodumaa hääd käekäigu eest.

„Olgu kuidas on, olen ma juba kord

endiste valitsejate järeltulija ja käsutan sel saatuslikul tunnil kaheksatuhandet meest, siis tahan ka oma rahvale, selle maa pärismaalastele, neile õigusliselt kuuluva seisukorra kätte võidelda. Häda teile, te rumaluhked hidalgod, teie ees seisavad vabad mayad.“

Järgmisel hommikul oli Arana kogu Maya sõjaväe kokku tõmmanud ja paradiiks üles seadnud. Siis palus ta Pablot end oma sõjameestele esitleda.

Pablo astus hobuse selga ja ratsutas Arana ja hulga ohvitseride saatel, kes kõik mündrit kandsid, korralikult kahte võitlus- rinda ülesseatud sõjaväe ette.

Pablo vaimustus selle sõjaka vaate üle oli veel suurem, kui ta imestus sõjameeste suure hulga üle.

Mehed, kes omi harilikke igapäevaseid riideid kandsid, nägid küll õige metsikud välja, kuid nad olid hästi relvitud ja võitlustes karastunud.

Kui Pablo neile lähenes ja nad kuninga- märgi ta rinnal ära tundsid, tervitasid nad teda tormiliste rõõmuhäälsetega. Pablo ratsutas mõlema väerinna eest läbi ja tervitas mehi, kes olid tulnud oma noort kuningat vabastama; igalpool avaldasid talle meeste rõõmust säravad silmad, kui suurt rõõmu ta neile oma ilmunisega oli valmistanud.

Pablo ratsutas hacienda juure tagasi ja ta sõjamehed asusid uuesti laagrisse.

Vaevalt oli ta Arana ja ohvitseridega hacindasse jõudnud, kui eelvahipostidelt teade toodi, et kaks ohvitseri kindral Lerma ülesandel kindral Aranaga kõneleda soovivad.

„Sa pead neid vastu võtma, Pablo.“

„Olgu.“

„Mis tahad sa neile öelda?“ küsis Arana väga tõsiselt, „see on silmapilk, kus sa omi sõnu hästi kaaluma pead.“

„Padrino,“ ütles Pablo ja kogu ta hinges pesitsev viha lõi lõkkele, „nad käisid minuga ümber nagu orja, nagu koeraga, ja ainult sellepärast, et olen indiaanlane; nad peavad tunda saama, et mina — mina — nende saatuse oma peos hoian.“

„Ma mõistan su pahameeletormi, kuid sa pead teda kammitsas hoidma ja enda üle valitsema. Mis ütleksid sa Lerma saadikuile?“

Lühikese mõtlemise järele vastas Pablo: „Ma ütleksin neile, kui nad meie kavatsuste järele pärivad ehk meile liitmisettepanekuga esinevad, et endale otsustamist varuks hoidma peaksin.“

„Väga häa, kuid mitte rohkem. Peaks Sarmiento oma esitajaid saatma, mida ta kahtlemata tegemata ei jäta, siis vasta neile sedasama.“

Arana andis käsu saadikuid laagrisse lasta ja neid siia tuua, siis käsutas ta kõik kohalviibivad ohvitserid salasse ja astus Pabloga nende keskele.

Lerma ohvitserid juhiti salasse. Need olid sama adjutant, kes Pablot Lerma pääkorteris vastu oli võtnud ja see capitano, kes ta õlale patsutanud ja „kakaovärvi caballerost“ oli kõnelenud.

Imestusega silmasid nad arvurikast, hästi rietatud, tõsiste nägude ja sõjaka välimusega ohvitseridekogu enda ees. Kindral astus neile vastu ja küsis viisakalt: „Kas teie sõnum puutub ainult isiklikult kindral Aranasse või nende vägede ülemjuhatajasse?“

Lühikese kõhklemise järele vastas adjutant: „Esimeses joones puutub ta küll nende vägede ülemjuhatajasse, kelleks arvasime kindral Aranat eest leida.“

„Nende vägede ülemjuhatajat näete siin sennor Reynadori isikus, me allume ainult tema tahtmisele.“

Pablo, kes seni mõne ohvitseriga juttu oli vestnud, käänas nende sõnade juures ümber ja ta ähvardav pilk sattus ristamisi tema vaatest nii järsult üllatatud ohvitseride omaga.

Pablo, kes suursugu indiaanlaste sünnidimisest päritud väarikust suurel määral omas ja Irola majas häa seltskonna kommetes üles oli kasvatatud, küsis mõõduka viisakusega: „Mida laseb tema excellenza mulle ütelda?“

Pablo kuju meeldivas mundris ja kuldse mayamärgiga rinnal, ta suursugu, rahulik esinemine avaldas mõlema hidalgo pääle nende upsakuse pääle vaatamata siiski suurt mõju.

Selgesti silmapaistval, aukartlikul viisil ütles adjutant: „Excellenza, selle vabariigi vägede ülemkindral tegi meile ülesandeks selle sõjaväe komandanti tervitada ja talle lahkelt teretulemast ütelda. Excellenza ei

kahtle vilkekski selles, et põhjamaade sõjaka rahvas kodunt välja on tulnud riigile ta hädas oma toetust pakkuma.“

Pääle indiaanlastele looduse poolt annetatud kõneosavuse omas Pablo ka suursugu hispaanlase viisakuse.

Kuna ta sätendavad pilgud kogu aja ähvardavalt mõlemal ohvitseril viibisid, ütles ta väarika viisakusega:

„Palun excellenza de Lemale minu viisakamat tänu mulle kui Maya sõjaväe ülemjuhile avaldatud au eest edasi anda. Oleme tööpoolest sõjariistad kätte võtnud ja siia riitanud kodumaa erilisemaid huvisid kaitsma ja kodusõjale lõppu tegema. Oma otsuste lõputulemuse minu edaspidiste lähemate sammude üle pean aga esialgul endale veel varuks hoidma. Seda palun tema excellenzale teatavaks teha.“

Ta vajutas läbirääkimiste lõpulejõudmise märguandmiseks ja jumalagajätmiseks talle omase meeldiva väarikusega kergelt pääd, ja mõlemad sellest vastuvõttust äärmiselt jahmatanud ohvitserid, kes vabariigi suursugusemate perekondade hulka kuulusid, kummardasid ja lahkusid.

„Suurepäraselt, mu poiss!“ sosistas talle Arana, „päris sünninud Reynador (valitseja). Need kõrgid ja ninakad hidalgod saavad veel kaua selle vastuvõtu pääle mõtlema.“

„Oh, sa ei usu, padrino, kuidas mu süda vihast paisus; just needsamad olid need, kes mind mõnitasid.“

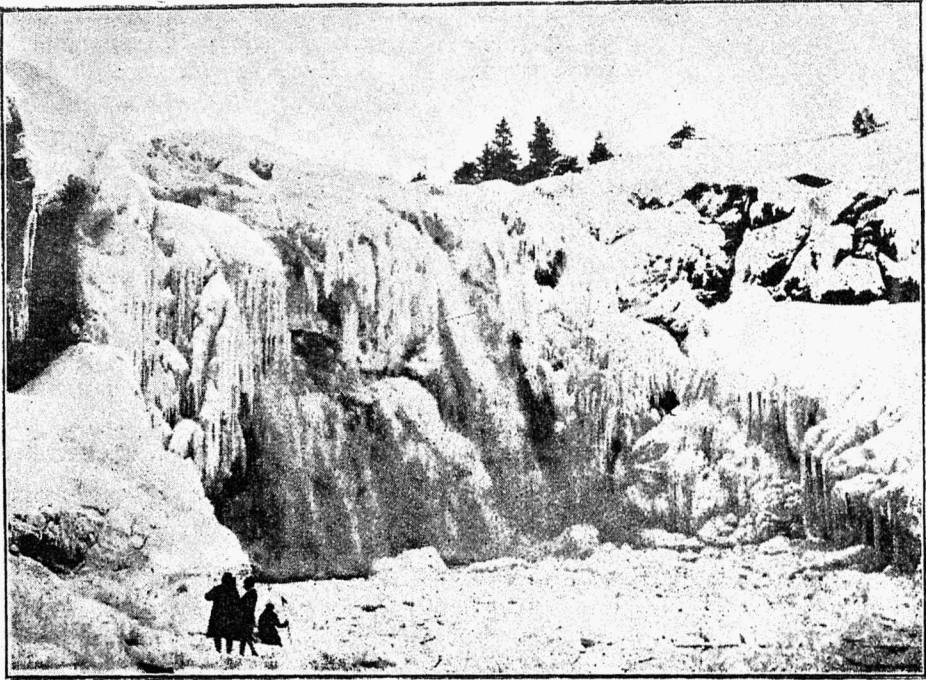
„Seda parem. Sina olid see õige caballero.“

„Nad peavad mu ees värisema, need viletsad valged. Olen rohkem pidanud kannatama, kui inimene kanda suudab.“

Arukas kindral ei vastanud selle pääle midagi.

Valitsusvägede pääkorteris kutsus teade mõlemale ohvitserile osakssaanud vastuvõttust ja neile Pablolt antud vastus üldise kohtumise esile. Ohvitseridel oli naerutuju „kakaovärvi caballero“ suhtes mõõdnud, kelle käsutada oli kaheksatuhat võitlusvalmis meest ja kes neid sarnase mõõduka väarikusega vastu võttis, mis isegi äärmiselt vormilikule hispaanlasele mõju pidi avaldama. Lerma päris don Antonio järelle, see ei olnud veel tagasi jõudnud.

Samal päeval ilmus mayade laagri nae-

Kuidas lumeveered tekivad. (Vaata lhk. 1269.)

ruväärselt ehitud mulatt, coronel Limonada, et südamlikult vendadena tervitada kindral Aranat ja ta vapraid vägesid, kes ju endastkõimõistetavalt ainult selleks võisid süa ilmunud olla, et kindral Sarmientot aidata praegust väljakannatamatut hirmuvalitsust hävitada.

Selle saatis Arana sama vastusega minema, mille Pablo Lerma ohvitseridele oli annud.

Siis ilmus Chamulpo suure saatkonnaga laagri piirile, et kohata oma kallist sõpra Aranat ja oma põhjapoolseid vendi lahkelt tervitada.

Pablo korraldusel kästi teda lihtsalt laagri piirkonnast eemale hoiduda ja Maya vahipostide ja käsutäitja ohvitseri pilke ei võinud kuidagi lahketeks nimetada. Väga kohmetanult pööris Chamulpo oma väeosa juure tagasi.

Mayadele oli Tenanga kaudu teada, kuidas Chamulpo Junguna poja elu kallale oli kippunud.

Ka Sarmiento laagris oldi väga kokkumad saadkute vastuvõtu üle,

Pablo sammus sügavas mõttes edasitagasi.

Kindral Lerma ettepaneku temaga kohtamisele ilmuda liikkas ta tagasi.

„Ma ei taha end neist hispaanlastest mõnitada lasta,“ vastas ta Arana sellekohasele küsimisele, „kes meid ainult tööriistaks tarvitavad, mille nad pääle tarvitamist jälle põlglikult kõrvale heidavad.“

„Ning mis sa arvad, et me tegema peaksime, Pablo?“

„Mayad, kes minus oma endise võimu viimast kehastust näevad, on oma minu vabastamises seisva otstarbe saavutanud. Miks peaksid nad oma verd valama? Kelle eest? Mille eest? Me läheme tagasi põhja poole, kus rippumatult asume. Oiendagu need siin ise oma asja.“

Arana, kellel asja kohta oli teine arvamine, nägi, et pahandatud noormehega praegu võimalik poelnud kõneledda, ja vaikis. Ta teadis väga hästi, et Sarmiento võitma peab, kui mayad oma seisukohta ei kasuta maale rahu muretsemiseks, teadis, et see võit kõigile õnnetuseks pidi muutuma.

(Järgneb.)

ONU KULLIPULLI IMELIKUD JUTUD.

Bruno H. Bürgei ainetel J. S.

Veetilgake.

Lumeveere pääosa oli õnneks külast mööda tormanud. Turtsudes ja mühisedes, vägevaid puud nagu tuletikke purustades, tormas ta edasi, ta eel vihises vihane tormikeerd. Ta hävitas suure osa metsast, virutas suure küüni nagu paberossikarbi uperkuuti, ning siis alles peatusid viimaks ta lumekogud teisel pool orgu mäeserval, kus vulises väike ojake. Kergendatult ohkasid tublid Tirooli talupojad, sest alles mõne aasta eest oli samasugune lumeveere upitanud kogu küla ja hävitanud inimesi ja loomi, maju ja küüne.

Aga kuidas oli see lumekogu mäetipult veerma hakanud? Oo, üsna lihtsalt! Üks röövlind oli õige kõrgel üleval ainult hetkeks lumeväljale laskunud ja kui ta jälle lendu tõusis, veeris ta küünte alt lahtine jäätükk allamäge, selle ümber kogus pehme sulalumi keraks, mis muutus ikka suuremaks ja suuremaks, ja kui see kera jõudis vaevalt kohal püsiva lumekogu juure, milles oli vangistatud meie veetilgake, kiskus ta selle endaga ühes, ning nüüd kasvas ja kasvas lumekogu määratu suureks ning tormas lumeveerena, laviinina, mürisedes alla orgu.

Meie jõmpikas ei näinud sellest, mis temaga juhtunud, muidugi kõige vähematki ning kestis kaua, kuni teda laviinivanglast vabastati. Alles kui päike päevpäevalt ikka kauem ja soojemalt paistis, sulas lumekogu, ning nüüd saabus ka meie mehikese vabastamistund! Jälle nägi ta sinist taevast ja hää päike paitas külmanud jõmpikat oma kiirtega. Sää! sulas ta süda, ta muutus jälle veetilgaks ja veeris all värskelt ja selgelt voolavasse, sulisevasse ojakesse.

Tõepoolest, siin oli elu lõbusam, kui istuda jääs vaikselt ja liikumatult! Ojake kargles kivilt kivile, voolas läbi küla, tungis läbi lopsakate aasade kaunisse orgu. Siin oli suurepärane! Roheliste pöökpuude vahel mühises taktis vesiveski. Vana mölder, valge müts pääs, naelutas maja taga käre, maja ees aga veskisulu juures seisid süfane möldrid tütrega ning neil oli üksteisele

näpalju ilusat jutustada, et nad unustasid kõik, mis nende ümber sündis. Veetilgake voolas läbi laia puurenni, mis veskiratta juure viis, sulpsas kohinal selle laiadesse, sammaldanud kodaratesse, nõnda et see end kägisedes käämma pidi ja sees veskirattad teri kiristades jahuks jahvatasid, ning lippas siis allpool veskit kiiresti jälle ojasse.

Veetilk veeris ojakeses veel mõnegi kilomeetri edasi, siis aga muutus see madalamaks ja hõredamaks, sest ta voolas üle mureneva aluspõhja ja vesi imbus läbi tuhande praod alla maapinda. Siin valitses kottpime öö ja ei olnud sugugi huvitav. Tilgad piherdasid suure vaevaga läbi tuhandete kitsaste käikude ja aukude ja vajusid ikka sügavamale ja sügavamale maapinda. Nad tungisid läbi igasuguste kihtide, jõudsid mööda raualademeist ja hõbesoontest ja lahutasid igasuguseid maapõues peidetud soolasid. Viimaks ilmusid aga kõik need maapõue imbutatud tilgakesed allikana jälle päevavalgele. Selle vesi oli jahe ja selge ja maitses temas lahutatud soolade mõjul natuke iselaadi, mispärist arstid arvasid, et ta väga tulus olla inimestele, kes endale tiig imariku kõhu olid nuumanud.

Sää! kus allikas maapinnale kerkis, asus ilus linn ja selle linna valitsus laskis vee allikast mitme tuhande toru läbi kõigisse majadesse juhtida. Nõnda sattus siis ka meie tilgake, mis vaevalt alles päevavalgele ilmunud oli, unesti pimedusse ja lendas vuhinal läbi lugematute raudtorude, kuni ta viimaks ühes suures majas läikiva vaskkraani ette seisma jäi, mis siin nagu uksehoidja kohal püsis ja kedagi läbi ei lasknud. See suur maja aga oli ülikool. Temas oli palju tube pinkide ja kõnetoolidega.

Ühes säärases õpesaalis seisis üks kuulus professor oma kõnetoolil. Ta oli nii tark, et mõtted ta pääst aastate kestel kõik juuksed kaasa olid võtnud. Professor kõneles:

„Mu härrad! Kõik inimesed tarvitavad esimesest elupäevast viimaseni vett, aga ai-

nult vähesed neist teavad, millest vesi õieti koosneb. Saja viiekümne aasta eest ei teadnud seda veel ükski inimene, aga tol ajal uurisid selle paar Inglise teadlast välja. Vesi koosneb kahest nägematust õhusarnasest kehast ehk. nagu ütlevad teadlased, kahest gaasist, ja nimelt vesinikust ja hapnikust. Kumbki omaette on sama nägematu nagu õhk, mida sisse hingame, kui neid aga ühendada, siis tekib vesi. Et te seda kohe usuksite, lahutan siin teie silmade ees vee teda moodustavateks gaasideks ja seepäälle valmistan mõlemast gaasist jällegi vett.“

Professor viipas oma abilisele, ning see läks veevärgi kraani juure ja täitis imelikult vormitud anuma veega. Nõnda sattus ka meie veetilki teaduslikule loengule. Ta oli selle päälle väga uhke, sest alati on suureks auks olla teaduse teenistuses, aga peagi muutus ta olukord väga pahaks ja viletsaks ja tuletas talle meele aegu laeva aurumasinas, kus teda vägivaldselt teda moodustavateks osadeks rebiti. Professor asetaski nimelt kaks traati anumasse ja läkitas neist elektrivoolu läbi, ning nüüd muutus olukord õige mõnustuks. Elektrivool lahutas vee nõnda, et mõlemat traati pidi alatasa gaasiniulid üles kerkisid, üht traatipidi vesinik ja teist pidi hapnik. Nõnda sai meie tilgakese teaduse ohver. Teda surmati, nõnda ütelda, elektriteel, nagu Ameerikas kurjategijaid. Meeleldi oleks ta nutma hakanud, kuna ta aga ainult ühest pisarast koosnes, oleks see päris enesetapmine olnud. Kuidas veetilgake ka ei püüdnud end peita, nagu poisikesed hambaarsti ooteruumis, viimaks olj aga siiski ka tema käes kord ja ta muutus kaheks klaasanuma lae poole tõusvaks gaasiks. Viimaks aga oli piinal lõpp. Klaasanumas polnud enam vee jälgegi, vesi oli muutunud nägematult ülal hõljuvaks vesinikuks ja hapnikuks.

Agas õige teadlane ei tee midagi poolikult, ning nõnda asus ka meie professor mõlemast gaasist vee valmistamise ülesande teostamisele. Ta laskis mõlemad gaasid klaasanumasse kokku voolata ja saatis siis elektrimasina abil neist kõvad elektrisäde-

med läbi. Sääliühinesid gaasid jälle veetilgadeks ja veersid anuma põhja.

Päältvaatajad jälgisid katset suure huviga ja avaldasid elavat kiitust. Tark professor aga kummardas kergelt ja sammus püsti päi välja.

Mõtiskeledes lamas veetilgake anumas. Ta oli surnud ja jälle üles tõusnud surnuist ning siin alles oli kate langenud ta olemasolu saladuselt, sest millest ta õieti koosneb, selle üle polnud ta seni veel kunagi pääd murduud.

Nüüd aga teadis ta, et tema, tibatilukene osa suurest maailmakogumist, on igavene, on surematu, on tähtis ja tarvilik ollus, ilma milleta maailm püsida ei saa. See teadlikkus enda tähtsuse ja ülesannete kohta tõstis ta elurõõmu ja julgust, — ta tundis, kuigi tumedalt, et maailmakogumis kõik käib kindlate säaduste järele, et kõike juhivad targa meistri käsi.

Vaadake,“ lõpetas onu Kullipulli, „vaadake kord välja aknast! Näete, sääli ta ju särab, me väike surematu ilmamatkaja, suures sätendavas vikerkaares taevavõlvil. Astugem õue ja vaadelgem!“

Kuulajatekari ühes onu Kullipulliga astus õue. Kui ilus oli suur seitsmearvärviline vikerkaar, millele varsi seltsis teine! — Poisid jäid imetledes mõttesse. Neile näis, kui oleks onu Kullipulli neile selle jutuga nagu veel midagi tahtnud öelda.

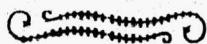
Ja nüüd vaatasid ta silmad kortsus kuldude alt läbi suurte sarvprillide nii tungivalt ja armulikult neile otsa. Agas ta ei öelnud enam midagi.

Kuid poisid tundsid, kuidas neil põues paisus soov mitte tühisem olla veetilgakese ja tunda ning ausalt täita ka oma ülesannet elus, — olla tegev, tubli, elurõõmus ja ei kunagi rikkuda korda, mis loonud kindla rütmi maailmakogumis ja iga üksiku inimese hinges.

Nad kergitasid tänades oma miitsid ja jooksid rõõmsalt koju. — Nagu tugev tuulehoog tormasid nad ellu, et alata vahvalt oma võidukäiku läbi ellu.

Nende päade kohal veel ikka sätendas, kuigi juba kaugenedes, igavese korra töötus — vikerkaar.

(Lõpp.)

JÕULUVANA TULEKUL.

Lastenäidend. Jaak Vares.

(Lõpp.)

Maie.

Oli nagu müdinat toas, arvasin, et Linda jookseb, aga tuba on tühi. Lindat ei olegi toas. (Vaatab ringi.) Kes see siin siis jooksis? Ega vist tondid siin ei olnud? (Vaatab ahju.) Ei, ma kuulsin selgesti siin hääli. Aga ukсед-aknad on kinni... Vist olid siin tondid. Oi, kui hirmus! Aga Linda on teki nurka visanud, võtan ta üles. (Puudutab käega tekiäärt, kuid Jussi ja Jassi teevad samal silmapilgul hirmsat tondihäätt.)

Maie (ehmatab enese surnuks, aga jääb siiski ellu ja jookseb hirmuga kisendades toast välja. Jussi ja Jassi ronivad teki alt välja.)

Jussi.

Näe, see pani õige kange pasuma hüüdma. Mis sa arvad, Jassi, kas teeme Lindale niisama või?

Jassi.

Ronime kappi ja kui kuuleme, kui Linda sisse tuleb, siis põrutame rusikaga kapi ukse pihta, nii nagu vanaisa Türgi sõjas trummi löi — põmpadi, põmpadi purr — prauhhh!

Jussi.

Läheme ju siis ruttu kappi, võib olla

tuleb Linda pea. Hakkab juba pimedaks minema. (Tuba on läinud hämaraks. Natukese aja pärast astuvad sisse Linda ema ja Maie.)

Ema.

No ütle ja näita nüüd, kus need tondid on, kuhu nad jäid! Tuba oleks pidanud juba joones olema. Pea tulevad jõulupuulised. Aja oma hirm metsa ja teeme ruttu. Tõstame see laud siia seinä ääre. (Tõstavad.) Kus kohal need tondid olid?

Maie.

Sääl nurgas teki all.

Ema (võtab teki ja katab voodile).

No näed, et siin pole midagi. Tühi hirm ja laiskus...

Maie.

Aga kisendasid...

Ema.

Su kõrvad löid une pärast pilli. Aga näe, kapiuks praakil. Ta ju ka vana ja ei pääsi kinni. Keeran ta õige lukku, tulevad ju külatised. (Linda ja Salme astuvad tuppa.)

Salme.

Tere õhtust Linda ema.

Ema.

Tere, armas laps, kust te siis nüüd tulete.

Linda.

Ema, Salme rääkis, et naabri Jussi ja Jassi ema ei lubada Jõuluvana nende poole külla ja meie läksime neid poisse õhtuks siia kutsuma. Aga nad olid kodust ära kadunud. Otsisime kõik kohad läbi, aga ei olnud neid kusagil. Nende ema on kangesti mures, sest pime on juba ja poisid on kadunud. Keegi ei ole neid näinud. Ema, kas sa tead, kus on Jussi ja Jassi.

Maie (kohkunult).

Siis on tondid nad ära viinud. Olin siin toas, kui kuulsin hirmsat tootide häält. Oligi nagu Jussi ja Jassi hääle moodi. Tondid ju varastavad halbu lapsi. Halbu lapsi ei kaitse inglid ega Jõuluvana. Siis on Jussi ja Jassi juba otsaga põrgus. Lähen ja ütlen kohe nende emale. (Jookseb ära.)

Linda.

Ema, kas tõesti tondid Jussi ja Jassi põrgusse viisid? Kas meie ei näegi siis neid enam? Kas nad enam kunagi tagasi ei tule?

Ema.

Kui nad oma meelt muudavad, siis võtab Jõuluvana nad tontide käest ära ja toob tagasi... (Uksele koputatakse, sisse astuvad külalised: õige mitu last. Üldine rõõmus teretamine ja sõnavahetamine.)

Ema.

Tere, lapsukesed. Kas Jõuluvana juba ei näinud tulemas. Oodake, varsti on ta siin.

Lapsed.

Ei näinud veel... (Ukse taga sammud.) Nüüd vist tuleb, nüüd tuleb... (Sisse astub aga Maie ja Jussi ja Jassi ema. Pettumus lastes.)

Naabriema (nuttes ja nuuksudes).

Nüüd on meie pojakesed kadunud. Tondid on nad ära viinud. Kust saan nad veel tagasi. Tublid poisid olid... ei tea, kus nad sel külmal ööl surevad. Täevas tule appi. (Uluvad Maiega edasi, aga samal ajal avaneb üks ja sisse astub pika valge habemega ja rüüga Jõuluvana. Seljas on tal kuusk, millel osalt ehteid küljes. Asetab kuuse kesk tuba. Lapsed vaatavad teda imestunult ja

rõõmust säravail silmil. Maie ja naabriema nuuksuvad.)

Jõuluvana (köva häälega).

Nüüd olen mina läbi pilvede sõudnud ja siia jõudnud. Olen tulnud kompvetikotiga ja meepotiga. Tõin teile selle jõulupuua ja seljakotis on veel kõik muu. Kes lastest on olnud hää, ega see ilma ei jää. Häid lapsi tervitab Täeväisa ja tuleval aastal saadab kingitustele veel lisa. Aga kui lapsed on vigureid täis, noh, teada puha, kuis nende käsi täna käis. Aga, et mul on vähe mahti, teen kohe koti lahti. Mul veel vaja edasi minna, käia läbi mitu maad ja linna. Nii, et mu aeg on kassin, siis võtame kohe välja esimene asi. (Võtab kotist välja puuhobuse, näitab lastele.) Siin on üks hobune, joosta kuis võib ta, kes teist tahaks temaga sõita?

Jassi (kapist kisendades).

Mina, mina, andke hobune minule! (Üldine ehmatuse, kõik vahivad kapi poole. Jassi kisendus kostab vaikseks jäänud toas kõvasti.) Tehke kapp lahti ja andke hobune siia!

Jassi ema.

See on Jassi hää, oi, ma kuulen veel oma hää Jassi häält. (Jõuluvana keerab kapiukse lahti. Ehmatanud Jassi ja Jussi pistavad pead välja ja jäävad pärani silmil põlevat jõulupuud vahtima. Kõik vahivad neid imestades. Laste suust kuulduv naer, nähes Jassi ja Jussi varukateta kuubi.)

Jõuluvana.

Kes pani teid kinni kappi ja mispärast te ei kisendanud appi?

Jassi ja Jussi ema.

Kuhu on jäänud teie kuuevarukad?

Jassi ja Jussi

(näitavad paljaste käte pääle). See on uus mood. Koollipreili kleidil ei ole ka varukaid. Ja need leidsime meie ja kingime sulle jõuluks, ema, külaskäimise sukkadeks.

Jussi ja Jassi ema.

Kulge, poisid. Juba jälle olete palha tüki teinud. Ei ma seda teile nüüdki andeks anda ei saa. Kohe koju ja pärast kallid pühi saate peksta. (Tirib poisse käätptidi minekule, aga need ajavad vastu.)

Jassi.

Jõuluvana, anna ruttu hobune siia.

Jõuluvana.

Need poisid on nähtavasti pahad ja hobust ei saa, tee mis tahad!

Jassi ja Jussi.

Pai Jõuluvana, andke meile hobune, meie ei ole siis enam pahad. Meie ei tee midagi enam paha.

Jõuluvana.

On sinu tõsised soovid need, siis ütle, mis sa hobusega teed.

Jassi.

Isa teeb suure hobusega tööd ja meie tahame õppida ka isa aitama, kui suureks saame. Tahame tööd teha, et emal ja isal ei oleks palju muret.

Jõuluvana.

Nüüd aga panen küsimuse uue, mispärast lõhkusite ära oma kuue?

Jassi ja Jussi.

Emal ütles, et Jõuluvana meile ei tule ja meie tahtsime emale midagi pühadeks kingida. Ei olnud meil muud, kui lõikasime kuuevarukad maha, et neist saavad emale küllaminemise sukad.

Jõuluvana.

No ütle, mis ütled, tee, mis tahad! Ma näen, need poisid ei olegi pahad. Ja ära neid ei tohi viia, nad jäävad teiste juure siia.

Jassi ja Jussi ema (liigutatult).

Tulge siia, mu hääd pojad. Või mõtlesite ikka minu ja isa pääle kah. No siis pean ma küll andeks andma ja omad sõnad tagasi võtma. (Suudleb poisse.)

Jõuluvana (Jassile).

No säh sulle hobune, regi kah, saagu sust suur töötegija. (Jussile.) No, Jussi, mis tahad sa, ütle mulle, mu kotis on kõike veel olemas sulle?

Jussi.

Ei ma taha midagi. Kui suureks kasvan, muretsen omale ise kõik.

Jõuluvana.

No sellest, ma näen, tuleb mehine mees, ei lootnud nii häid leida lapsi siin ees. Kuid siiski siin selle võid raamatu saada, et temast tarkust suurt omandada.

Jussi ja Jassi.

Suur tänu, Jõuluvana. Küllap juba meist mehed saavad.

Jõuluvana.

Kuid teisedki lapsed on armsad olnud ja nende jaoks ma ju siia tulnud. (Jagab kingitusi. Iga laps vaatab oma kingitust.)

Jõuluvana (jagamist lõpetades).

Nüüd, lapsed, mind juba ootab tee. Te hästi ja rõõmsasti elage!

Linda.

Ei, Jõuluvana, me tahtsime sulle laulda kah.

Jõuluvana.

Noh, olgu siis pääle, ma olen veel, mul laulust on alati olnud hää meel. (Lapsed koguvad kokku ja laulavad.)

Lapsed (laulavad).

Kiidame nüüd rõõmuga

Lahkes laulukeeles

Taeva Isa, sest et ta

Pidanud meid meeles.

Igal talvel saadab ta

Meile jõuluvana,

Et me ikka saaksime

Teda armastama.

Särab ilus jõulupu

Meie silmi ees,

Kaob südamest kõik muu

Suure õnne ees.

Jõuluvana.

Hääd lapsed olete, te juure ikka tulen, sest siin ma ikka nagu taevas olen. Kuid uudishimu on mind piinamas — kes selle laulu teile õpetas?

Lapsed.

Linda, Linda õpetas!

Jõuluvana.

No sellest lapsest on mul kõige parem meel, mul tema jaoks on kingituski veel. (Võtab kotist kandle ja ulatab Lindale.) See Taeva Isa sulle kaasa võtta lasi, sest taevas kannel on ju kõige armsam asi. Kuid nüüd ma lähen, ikka sõbraks jääme ja aasta pärast uuesti me näeme. (Jätab jumalaga lastega. Hakkab minema. Teda saavad lapsed lauluga.)

Lapsed (laulavad).

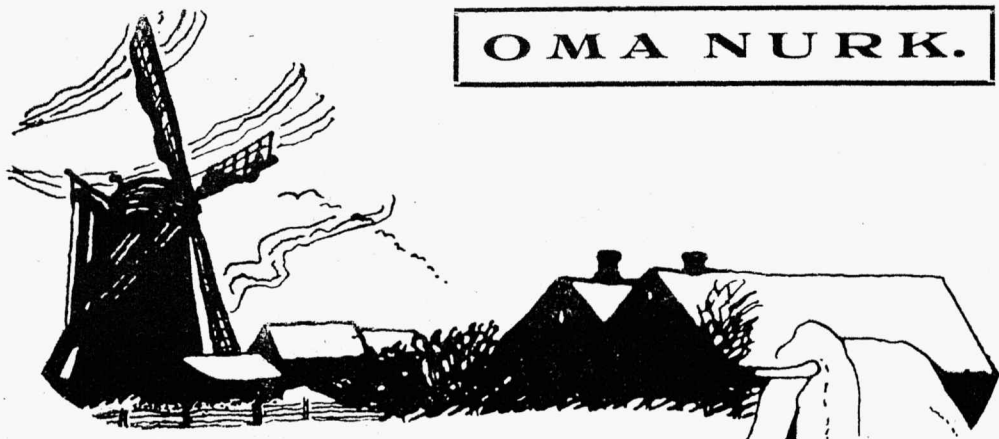
Jõuluvana jõuluõõl

Rändab edasi,

Aasta pärast tuleb ta

Meile tagasi.

(Eesriie.)

OMA NURK.

Sügiskaebtus!

Jakob Palk.

*Tukuvad üksikult väljade keskel
Tusaselt tahmased tared —
Tuul nutab kaeblikult uinuval veskel —
Hingesse hiilivad mured!...*

TUISK.

Tuul ulub väljas ja raputab tihedat lund vastu akent. Kuuldub, kui koputaks keegi luiste sõrmedega. Tuisk on hirmutav. Legendidel on võimata liikuda. Tuul vihistab nagu kotist külma teravat lund näkku. Täevas muutub tumedaks kui hauasügavus. Madal talumaja on peaaegu kõrge katuseeni lumme mattunud, kuid veelgi tuleb mustavast kõrgusest lisa.

Kodune ja armas on tuisusel õhtul toas küdeva ahju ees istuda ja mõelda möödunud ilusaist päevist. Siiski jooksevad värinad üle keha, sest väljas kõveneb tuisk ja lumihanged vaatavad juba aknast tupp. Tuul lõõtsus kui hingeldaks sada nõida, kes kiirest jooksust väsinud. Tulevad meele mitmesugused vaimu- ja tondijutud, mida vanaisa sagedasti on jutustanud. Öudne on. Läbi tuisu ja tormi, on kuulda veduri hädist vilet. Rong on ka lumes kinni kui rappa vajunud lehm. Selle rongiga tuleb vanaisa. Varsti ongi ta häält eestois kuulda. Vanaisa avab kambriukse ja ühes temaga voo-

lab hulk värsket külma õhku tuppa. Kodune vanaisa ümber, sest müüid jutustab ta jälle midagi...

Toas on soe ja vanataat vestab juttu. Ahjus ragiseb kütte ja punane värisev tuul mängleb hämaruses kuulajate põnevil nägudel. Vanataat vaid kõneleb ja kõneleb...

Tuul vihiseb väljas maja nurgal ja keerutab uludes lumihangi akna alla. Toas aga virvendab tuli ahjus ja ajab tondijuttu.

Must Luik.

Ootaja!

Jakob Palk.

*Kodu koldel põleb tuli —
Põleb päevad, ööd.
Ootab oma poegi koju,
Kes need võõrsil veel.*

*Aga nad ei tahtnud tulla
Koju omalt teelt.
Tuli kadus tuha alla —
Söed üksi veel...*

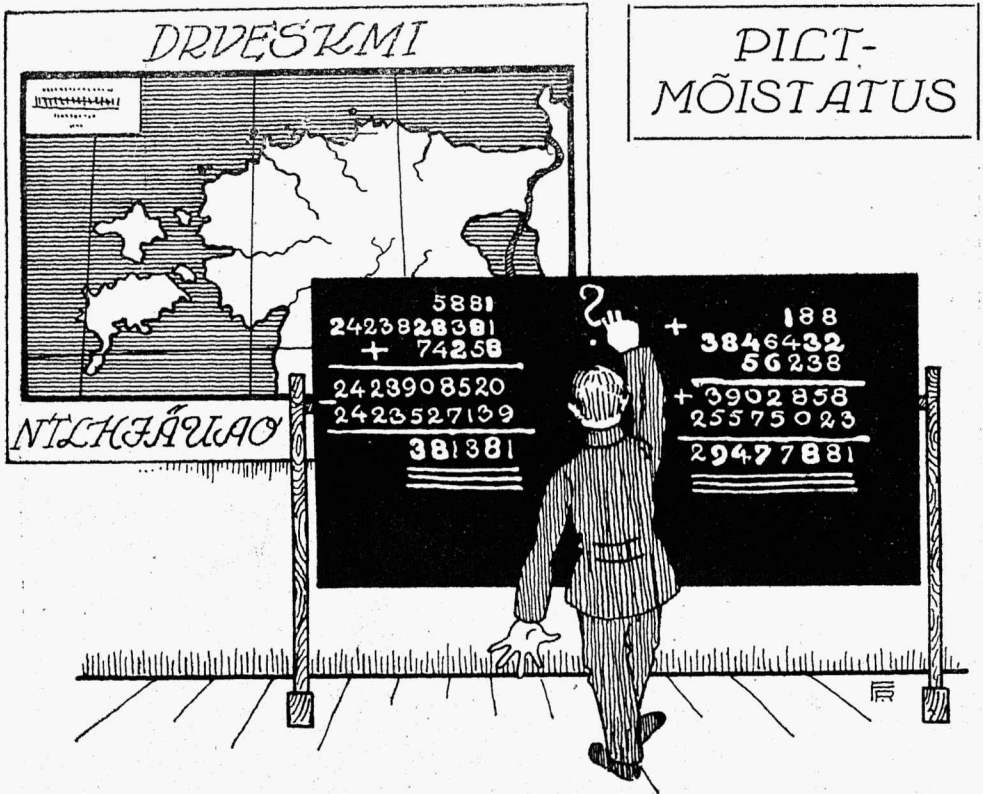
*Ükskord tõuseb nendest sütest
Tuli tugevam...
Ükskord tuleb kadund poegist
Koju vägevam...*

*Ja kui tukkuv tare kuuleb
Poegi tulema...
Siis lööb lõõmav tuli lõukal
Lõkkel põlema.*

Ema.

Oma nurgale joonistanud **Treumann.**

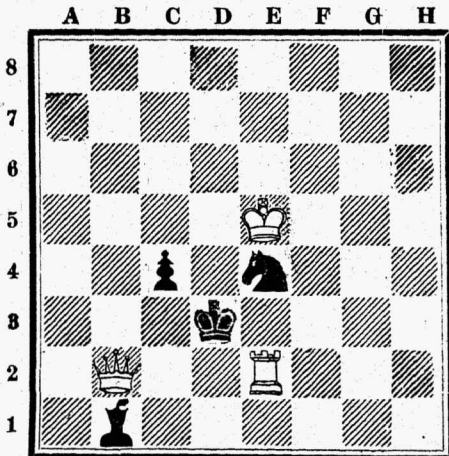
MALE.

Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 39.

Kokku säädnud F. Lazard (Eclairer du soir 1924).

Mustad.

Valged.

Juku on õige vallatu poiss. Ühel päeval maalis ta rea tähti maakaardile. Karistuseks andis õpetaja temale kaks ülesannet lahendada, missugused ta ka õige kiirelt valmis tegi.

Nüüd tõendab Juku, et ta arvud ülesannetes nii kokku säädnud, et kes vähegi teravmeelne, see võib nendest ülesannetest välja lugeda kaks rida ühest tuntud laulu-t.

Katsuge leida!

Valged: Ke5, Lb2, Ve2.

Mustad: Kd3, Ob1, Re4, Ec4.

Valged algavad ja annavad matt kahe sammuga.

A. Burmeisteri ülesande (nr. 33) lahendus.

Nagu juba „Vikerk.“ nr. 47 õiendatud, peab 12 ruudul valge ettur (soldat) ja d7 ruudul must ettur (soldat) olema, et kõrvallahendusi ära hoida.

1. L f4 — d2, R e4 : d2,

2. R h5 — f6 annab matt.

1. (L f4 — d2), V d3 — f3,

2. c2 — c4 annab matt.

1. (L f4 — d2), V d3 : d2,

2. R h5 — f4 annab matt.

Õiged lahendused saatsid: Alfons Pachel (Tallinnast), Robert Keres ja P. Tõldsep (Tartust), Martin Villemson (Pärnust).